

Sygn. akt II UZ 97/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. [...] Sp. z o.o. w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
z udziałem P. N.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 marca 2022 r.,
zażalenia odwołującej się spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 września 2021 r., sygn. akt III AUz [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], postanowieniem z dnia 21 września 2021 r., sprawie I. [...] Sp. z o.o. z siedzibą w G. (płatnika) przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G., z udziałem P. N., o podstawę wymiaru składek, odrzucił skargę kasacyjną płatnika składek od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 marca 2021 r.

W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że skarga podlega odrzuceniu, bowiem skarżący nie uzupełnił braków skargi w zakresie określonym przez Sąd Apelacyjny terminie. Istotą tej sprawy stanowi ustalenie wyższej podstawy składek na ubezpieczenie społeczne należnych od płatnika, a więc wyższej składki, także od

umów zlecenia zwartych pomiędzy zainteresowanym a I. S.A. Skarżący wskazał w zażaleniu łączną wartość przedmiotu zaskarżenia w kilkudziesięciu sprawach na kwotę 388 798 zł, podczas gdy prawidłowa wartość sporu i zaskarżenia powinna dotyczyć decyzji uczestnika – J. S.. Na zobowiązanie Sądu Apelacyjnego, aby wskazał sposób wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w zakresie decyzji dotyczącej wnioskodawcy, pełnomocnik płatnika wskazał w piśmie procesowym z dnia 22 lipca 2021 r. kwotę 388.798 zł. Podniósł, że wystosowanie do pełnomocnika takiego zobowiązania nie znajduje umocowania w przepisach prawnych.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że to na skarżącym ciążył obowiązek wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia i sposobu jego obliczenia. Zgodnie art. 126¹ § 1 k.p.c., w każdym piśmie należy podać wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy dopuszczalność środka odwoławczego. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w postanowieniu z dnia 10 lutego 2010 r., II UZ 55/09, że sąd drugiej instancji nie może bezkrytycznie przyjmować dowolnych twierdzeń o wartości przedmiotu zaskarżenia i powinien wezwać stronę do uzupełnienia kasacji przez skonkretyzowanie tej wartości, a następnie ocenić ją z punktu widzenia dopuszczalności kasacji. W rezultacie sąd, do którego wniesiono skargę kasacyjną dokonuje sprawdzenia, czy jej oznaczenie nastąpiło według reguł określonych w art. 19-24 k.p.c. Dopiero przedstawienie sposobu obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia umożliwia jej sprawdzenie przez sąd. Z tego względu wezwanie do przedstawienia sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia jest wezwaniem do usunięcia braku formalnego skargi kasacyjnej. Odrzucenie skargi kasacyjnej ze względu na niespełnienie przez nią wymagania, które stosownie do przepisów ustawy jest konieczne z punktu widzenia dopuszczalności skargi, nie narusza prawa do sądu.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. o odrzuceniu skargi kasacyjnej.

W zażaleniu na to postanowienie płatnik zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy w treści skargi

kasacyjnej płatnik oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia, zaś w treści pisma z dnia 22 lipca 2021 r. dodatkowo wskazał sposób obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, a nadto żaden przepis nie nakłada na płatnika obowiązku wskazania sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego odrzucenia przez Sąd Apelacyjny w [...] skargi kasacyjnej wniesionej przez płatnika.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika zwrotu kosztów mniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 19 lutego 2014 r., II UZ 74/13 (OSNP 2015 nr 7, poz. 104), zwrócił uwagę, że: w dotychczasowym orzecznictwie nie ma zgodności co do charakteru postępowania w przedmiocie kontroli dopuszczalności skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę wartości przedmiotu zaskarżenia. Część orzecznictwa opowiada się za stanowiskiem, zgodnie z którym, wskazanie przez stronę w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia oderwanej w sposób widoczny na pierwszy rzut oka od obiektywnych kryteriów określających sposób jej obliczenia, należy uznać za brak formalny skargi kasacyjnej. W takiej sytuacji wskazanie tej wartości ma bowiem jedynie charakter pozorny (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2009 r., II UZ 7/09, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 299). Na uzasadnienie tego stanowiska stwierdzono, że nie budzi wątpliwości, iż wskazana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia podlega kontroli sądu drugiej instancji w oparciu o art. 25 k.p.c., który powinien wezwać stronę do uzupełnienia skargi przez skonkretyzowanie tej wartości, a dopiero następnie ocenić ją z punktu widzenia dopuszczalności skargi. W rezultacie sąd, do którego wniesiono skargę, jest zobowiązany do kontroli jej dopuszczalności, w związku z czym może z urzędu sprawdzić podaną wartość przedmiotu zaskarżenia. A zatem wskazana w skardze

wartość przedmiotu zaskarżenia podlega w uzasadnionych sytuacjach kontroli i sprawdzeniu na podstawie art. 25 k.p.c. przez sąd drugiej instancji, który bada, czy jej oznaczenie nastąpiło według reguł określonych w art. 19-24 k.p.c. Sąd Najwyższy podkreślił także, że zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Sąd, do którego wniesiona zostaje skarga, zobowiązany jest do kontroli jej dopuszczalności, co wynika jednoznacznie z art. 398⁶ § 2 k.p.c., który nakazuje odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu jej niedopuszczalności. Przepis ten ma charakter bezwzględny i wyklucza dowolność przy oznaczeniu wartości przedmiotu zaskarżenia, a więc wyklucza określenie tej wartości w taki sposób, aby uzyskać możliwość skorzystania ze skargi kasacyjnej - w całkowitym oderwaniu od przedmiotu zaskarżenia. Stąd też obowiązek wskazania w postępowaniu kasacyjnym wartości przedmiotu zaskarżenia nie może ograniczać się jedynie do wskazania kwoty przekraczającej wartość decydującą o dopuszczalności skargi, lecz powinien być rozumiany jako zobowiązanie do wykazania podstaw, na których opiera się wyliczenie. Wskazana przez stronę w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia, która *prima facie* nie ma oparcia w obiektywnych kryteriach dotyczących sposobu jej obliczenia, stanowi w istocie pozorne wypełnienie zobowiązania wynikającego z art. 389⁴ § 2 k.p.c. Oznacza to, iż skarga taka jest dotknięta brakiem formalnym, podlegającym uzupełnieniu na wezwanie przewodniczącego w trybie art. 130 § 1 k.p.c. w związku z k.p.c. Zatem na tym etapie postępowania, zobowiązanie do przedstawienia sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest jeszcze sprawdzeniem tej wartości w oparciu o art. 25 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c., ale wezwaniem do uzupełnienia braku formalnego skargi. Dopiero przedstawienie sposobu obliczenia tej wartości umożliwia jej sprawdzenie we wskazanym wyżej trybie. W konsekwencji skarga kasacyjna podlega odrzuceniu, jeżeli mimo wezwania sądu do podania podstawy i sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, strona sposobu tego nie wskazuje bądź wskazuje go niewłaściwie (pozornie), w oderwaniu od obiektywnego kryterium i podstaw, na których winno być oparte obliczenie oraz nieadekwatnie do przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną (podobnie, między innymi w

postanowieniach Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 1999 r., I PKN 6/99, LEX nr 1633837; z dnia 11 czerwca 2002 r., OSNAPiUS - wkładka 2002 nr 19, poz. 2; z dnia 13 maja 2005 r., II UZ 25/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 383; z dnia 27 lutego 2007 r., II UZ 67/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 151; z dnia 23 listopada 2007 r., II UZ 30/07, OSNP 2008 nr 3-4 poz. 54; z dnia 10 lutego 2010 r., II UZ 55/09, LEX nr 621342; z dnia 22 czerwca 2011 r., II UZ 20/11, LEX nr 1068051; uchwały z dnia 29 lipca 2003 r., III PZP 10/03, OSNP 2004 nr 3, poz. 43).

Według drugiego stanowiska, nawet wyraźnie błędne określenie przez stronę skarżącą wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną spełnia wymaganie oznaczenia tej wartości wynikające z Kodeksu postępowania kasacyjnego, z tym że sąd dokonujący kontroli dopuszczalności skargi może, po sprawdzeniu tej wartości stosownie do art. 25 k.p.c., odrzucić ją jako niedopuszczalną z powodu zbyt niskiej wartości przedmiotu zaskarżenia - art. 398⁶ § 2 lub 3 k.p.c. (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 kwietnia 1998 r., OSNAPiUS 1999 nr 8, poz. 291; z dnia 23 kwietnia 1999 r., II UZ 39/99, OSNAPiUS 2000 nr 20, poz. 768; z dnia 17 maja 2006 r., II PZ 18/06, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 137; z dnia 25 września 2007 r., I UZ 20/07, LEX nr 1620500; z dnia 29 stycznia 2008 r., 68/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 100; z dnia 8 czerwca 2010 r., II UZ 10/10, LEX nr 611822; z dnia 21 września 2011 r., II PZ 22/11, LEX nr 1108549). Za tym stanowiskiem przemawiają następujące względy. Zgodnie z art. 398⁴ § 3 zdanie pierwsze k.p.c., skarga kasacyjna powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Wynika stąd, że spełnieniem wymagania formalnego wskazanego w tym przepisie jest samo oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia, nawet gdy jest ono błędne. Wskazanie w skardze kasacyjnej kwoty, która według strony skarżącej jest wartością przedmiotu zaskarżenia, jest spełnieniem tego wymagania i nie może być potraktowane jako brak podlegający uzupełnieniu. W takim wypadku możliwe jest jedynie sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu zaskarżenia, a nie ponowne wzywanie strony do jej wskazania. Wezwanie strony do uzupełnienia braku w trybie art. 398⁶ § 1 k.p.c. jest dopuszczalne tylko w razie niewskazania przez nią wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną i tylko w takiej sytuacji może wystąpić brak formalny

skargi, podlegający usunięciu w tym trybie. Sąd może jednak przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest inna niż wskazana w skardze kasacyjnej. W razie bowiem gdy sąd uzna wskazaną wartość za błędną w świetle art. 19-24 w związku z art. 398²¹ oraz i 3 k.p.c., może dokonać jej sprawdzenia i zarządzić w tym celu dochodzenie. Taką procedurę przewiduje Kodeks postępowania cywilnego - art. 25 § 1 k.p.c. w związku z art. 368 § 2, art. 398²¹ i art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. Także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 lutego 2014 r., II UZ 74/13 uznał, że w świetle brzmienia art. 398⁴ § 3 k.p.c., samo wskazanie przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną stanowi spełnienie wymagania formalnego stawianego przez ten przepis, który w tym zakresie wymaga jedynie oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Na tym etapie, kontrola ogranicza się do zachowania wymagań formalnych, niedopuszczalna jest natomiast kontrola merytoryczna. Nie ma zatem podstaw do uznania, że elementem określenia rozważanej wartości jest wskazanie i wyjaśnienie przyjętej metody wyliczenia wartości przedmiotu sporu. Wymaganie wskazania przez stronę tej wartości nie może być też rozumiane jako podanie wartości, która nie będzie mogła być zakwestionowana przez sąd lub drugą stronę procesu. Stawianie takiego wymagania, byłoby nieuzasadnione. Nie wynika ono również z przepisów prawa. W szczególności sprecyzowaniu tej wartości w przypadkach rodzących wątpliwości służy możliwość jej sprawdzenia przez sąd w trybie określonym w art. 25 § 1 k.p.c. Przyjęcie takiej wykładni nie zagraża celom kontroli dopuszczalności skargi kasacyjnej, ponieważ w razie gdy sąd kontrolujący tę dopuszczalność poweźmie wątpliwości co do prawidłowego oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, to ma prawo i obowiązek jej sprawdzenia. W tym celu sąd może zarządzić dochodzenie, o którym stanowi art. 25 § 1 k.p.c. i po jego zakończeniu wydać postanowienie określające prawidłową wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CZ 17/08, OSNC-ZD 2009 nr 1, poz. 8; z dnia 8 sierpnia 2008 r., LEX nr 450153). Ustawodawca określenie rodzaju czynności dochodzeniowych pozostawił uznaniu sądu (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1998 r., II UZ 24/98, OSNAPIUS 1999 nr 8, poz. 291). Dochodzenie może między innymi obejmować zwrócenie się do pełnomocnika strony o wskazanie metody, którą

strona przyjęła, określając wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną. Tego rodzaju wystąpienie do strony nie może jednak, jako niemające na celu uzupełnienia braku formalnego skargi, prowadzić do jej odrzucenia, jeśli strona nie zajmie stanowiska w tej kwestii albo gdy sąd uzna przedstawione wyjaśnienie za błędne lub niewystarczające. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych uprawnionym sposobem prowadzenia dochodzenia jest także zwrócenie się do organu rentowego o ustosunkowanie się do wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2010 r., II UZ 10/10, LEX nr 611822). Powyższe uwagi dotyczą również sytuacji, w której strona wskazuje jako wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną widocznie błędną kwotę i jest oczywiste, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż wymagana przez art. 398² § 1 k.p.c. Również w takim wypadku przyjmowanie założenia, że oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest w istocie wymaganym oznaczeniem, byłoby sprzeczne z brzmieniem art. 398⁴ § 3 k.p.c. Poza tym, skoro jest oczywiste, że wartość ta jest niewystarczająca, to traktowanie tego rodzaju oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia jako braku formalnego i wdrażanie procedury zwrotu skargi, stanowiłoby jedynie zbędne przedłużanie postępowania. W takiej sytuacji wystarczy więc sprawdzenie podanej wartości przez ustalenie wartości prawidłowej i odrzucenie skargi, na podstawie art. 398⁶ § 2 lub 3 w związku z art. 398² § 1 k.p.c., jako niedopuszczalnej.

Pogląd przedstawiony w sprawie II UZ 74/13 należy obecnie uznać za dominujący (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2015 r., III UZ 4/15, LEX nr 2051112; z dnia 19 maja 2016 r., II UZ 7/16, LEX nr 2057621), a który w całości podziela także skład Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie.

Z tych względów prawidłowe jest stanowisko skarżącego, że skoro wskazał w skardze kasacyjnej kwotę 388.798 zł jako wartość przedmiotu zaskarżenia i zaznaczył, że jest to kwota wynikająca z jego stanowiska, że nie było podstawy do rozdzielenia wniesionego (jednego) odwołania i zarejestrowania odrębnych spraw dla każdego zainteresowanego, to spełnił wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 3 k.p.c. Zatem Sąd Apelacyjny przedwcześnie odrzucił skargę kasacyjną, zamiast wdrożyć procedurę sprawdzającą, aby ustalić z urzędu wartość przedmiotu

zaskarżenia (art. 25 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

a.s.